

sunt auctoritati derogetur. Et infra: *« Nec enim aliquam disceptationem plene definita revocanda sunt: ne ad arbitrium damnatorum ipsi de his videamur ambigere, quæ manifestum est per omnia prophetica et evangelica atque apostolica auctoritatibus consonare. »*

Dein hanc admonitionem subjicit: *« Prius quidem illud fragmentum habemus, non in epistola ad Basilium, sed in cap. 3 epistolæ ad Leonem Augustum, quæ ex codice ms. cardinalis Grimani nunc primum in lucem a nobis emittitur, estque ordiue 133 (nunc 164). Posterior vero, nec in hac, nec in illa, nec in ulla alia ad Basilium epistola reperi, quamquam eadem fere habentur in epist. 132 (nunc 162) ad eundem Leonem Augustum cap. 2. Unde ex tribus his unum aliquid dicendum est: scilicet, vel hæc verba quæ leguntur in epistola ad Leonem Augustum, repetita fuisse a Leone nostro in alia epistola ad Basilium, quæ nondum et tenebris emergerit, vel mutilam esse epistolam ad Leonem, illamque ejus partem intercidisse in qua fragmentum a Pelagio relatum legebatur; vel denique memoria lapsam esse Pelagium, cum posterior fragmentum ex eadem 1460 epistola, e qua prius, acceptum significavit. Hoc ultimum contigisse ægre admodum ego crediderim. Non solus enim Pelagius hunc errorem incurrisset, sed in illum pariter prolapsi essent Istricæ episcopi, a quibus utrumque fragmentum transcriptum eo modo fuerat in eorum epistola. Quod si aliter fuisset ab iisdem citatum, non id omisisset objicere Pelagius, qui vel ipsum ordinem citatarum ab illis episcopis epistolarum arguere non neglexit. Mutilam esse epistolam novam ad Leonem, nihil omnino est unde vel levissime conjiciatur, optime enim omnia sibi coherent. Ad primam igitur responsionem confugiendum, nimirum aliam scriptam esse a Leone ad Basilium epistolam, quam quæ a nobis edita est ordine 118 (nunc 149), nisi pro quarta conjectura dixeris mendosa esse omnia epistolæ hujus Pelagii papæ exemplaria excusa. »*

Hæc ex Quesnello fuse dedimus, quia omnia ejus inserere nobis proposuimus. Cæterum tanta admonitione totque conjecturis opus non fuit. Facile enim hoc negotium solvitur, si dicamus episcopos Istricæ, quorum ex litteris utrumque fragmentum a Pelagio transcriptum fuit, ita hic errasse in inscriptione epistolæ ad Basilium pro ad Leonem Augustum, uti erravit in *Constituto* Vigilius tom. V Concil. pag. 1356, allegans alium textum ex epistola, quam datam prodidit ad *Anatolium Constantinopolitanum*, cum tamen ad Basilium tradita fuerit, uti observavimus annot. 7 (*Col.* 1120, n. 1) in epist. 149. Ea quidem fragmenta totidem verbis inveniuntur in epistolis 162 et 164 ad Leonem imperatorem, ac Vigilius in *Constituto* eadem fragmenta recitans, litteras ad hunc imperatorem, non vero ad Basilium laudavit. Hinc ergo inter perditas Leonis epistolas ad Basilium hæc fragmenta inserenda non fuere.

DECRETA LEONI PAPÆ TRIBUTA.

Tria decreta Leoni nostro in vulgato libro Pontificali tribuuntur.

I. *Hic constituit ut intra actionem sacrificii diceretur: Sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.* Hoc qui-

* In epist. 162, melius, *nec in aliquam disceptationem pie et plene.*

dem primum decretum in editionibus Parisiensi Fabrotti, Romana Francisci Blanchinii, et Mediolanensi Muratorii non legitur; sicut nec invenitur in iis vetustis exemplaribus quibus iidem usi fuerunt. At præterquam quod in aliis codicibus profertur, describebatur etiam in exemplari ex quo Valafridus Strabon noni sæculi auctor eadem verba decerpit in libro de Reb. Ecclesiasticis c. 22. Antiquius autem testimonium hujus decreti suppetit ex breviori et vetustiori Pontificali contento in ms. Veronensi, cujus primus auctor desinens in Conone, septimo sæculo floruit. Vide hoc pontificale editum a P. Josepho Blanchinio tom. IV Anastasii pag. 6. 1461 Vetustus scriptor librorum de Sacramentis, qui inter Amhrosii Opera exhibentur, in fine libri sexti eam canonis preceam recitans quæ incipit, *Supra quæ propitio*, concludit illis verbis, *Sacerdos tuus Melchisedech*, et caret illis, *sanctum sacrificium, immaculatam hostiam*, quæ idcirco ante Leonem defuisse videtur.

II. *Hic quoque constituit ut monacha non acciperet velaminis capitis benedictionem, nisi probata fuerit in virginitate lx annis; ubi alii codices et laudatum Pontificale Veronense melius habent xl annis.* Exstat Majoriani Augusti lex an. 458, quæ xl annorum probationem requirit. Forte S. Leo Majoriano hujus legis edendæ auctor fuit, et eatenus hoc decretum Leoni tribuitur.

III. *Hic etiam constituit, et addidit super sepulcrum apostolorum ex clero Romano custodes, qui dicuntur cubicularii.* Decretum de libris apocryphis in appendice dabitur.

Decreta apud Gratianum Leonis nomine inscripta, quæ ex epistolis nostri pontificis excerpta fuere, Quesnellus suis locis indicavit in margine: nos ea annotavimus, quæ ex ejusdem sermonibus sumpta fuerunt. Reliqua vero, quæ nostri Auctoris non sunt, cum ex simplici inscriptione *Leo papa* colligi nequeat ea Leoni nostro potius quam alii ejusdem nominis 1462 pontifici fuisse attributa, inter decreta Leoni certo ascripta recensenda non fuere. Sex ex hujusmodi decretis nullo apud Gratianum citato sermone, epistola nulla, alios quidem habent auctores. Nam canon 1, dist. 72, est canon 18 concilii Romani sub Eugenio II habiti, et Leone IV confirmati; can. 16, caus. 3, quæst. 9, Leoni III vel IV ascribendus videtur; can. 4, caus. 16, Leoni IV maxime congruit; can. 4, caus. 30, quæst. 5, est canon 8 concilii Troslejani an. 909; can. 1, caus. 31, quæst. 1, pertinet ad concilium Triburiense an. 895, can. 51; tandem canon 101 de Consecr. dist. 4, forte referendus ad concilium Suessionense anni 853. De his plura disseret Carolus Sebastianus Berardus in præclaro opere inscripto: *Gratiani Canones genuini ab apocryphis discreti*, part. II, tom. I. Duo alia pariter decreta ex duabus epistolis sumpta apud eundem Gratianum leguntur, quæ Leonis nostri non sunt: primum dist. 68, can. 4, ex epistola ad episcopos Germaniæ e Galliæ, quam in appendice recensebimus epist. 2; alterum caus. 33, quæst. 2, can. 13, ex epist. ad Gallerium episcopum Tripolitanum, quam Pithæus in suo codice Leoni IV ascriptam invenit, Leoni quidem nostro non convenire vel ex stylo colligere licet. Hæc autem indicasse sufficiat.

APPENDIX PRIMA

AD SECUNDAM PARTEM

OPERUM S. LEONIS MAGNI.

PRÆFATIO.

I. Hæc appendix trium documentorum genera complectetur. Primum epistolas Leoni affictas, et sententiam de apocryphis ex Leonis epistola ad Turribium ex parte transcriptam. Dein duas epistolas a Quesnello

Leoninis adjectas, alteram Turribii ad Idatium et Ceponium episcopos, alteram Juliani Coensis ad Leonem Augustum. Subjiciemus tertiam ex codice Casinensi editam a Christiano Lupo et Baluzio, qua coævus auctor anonymus refellit Eutyctis epistolam 21 ad Leonem scriptam. Tandem duo monumenta ad Leonis epistolas pertinentia, nimirum fragmentum gestorum Constantinopolitani concilii ex vita S. Abundii Comensis editum, in quo epistola 28 Leonis ad Flavianum recepta fuit, et actionem ineditam concilii Chalcedonensis, in qua Leonis epistola 93 ad synodum Nicææ primum indictam, postea vero Chalcedone habitam, Latine ac Græce recitata cognoscitur.

2. In serie autem epistolarum quæ Leoni perperam tribuæ fuere, hic non recensuimus epistolam ad Demetriadem, quia hæc longior tractatus est, non disjungendus a duobus libris de Vocatione omnium gentium, qui secundo tomo reservantur. Inserendum potius hoc loco videbatur breve illud fragmentum anathematismatum adversus errores Manichæorum et Priscillianistarum, quod e vetustissimo ms. Ambrosianæ bibliothecæ Ludovicus Muratorius edidit tom. II Anecd. Lat. pag. 112. Cum enim istorum hæreticorum errores S. Leo condemnaverit, hunc ille eorundem anathematismatum auctorem suspicatus est. Hinc P. Mansius in Leone hoc fragmentum recusit tom. I Supplementi Conciliorum pag. 118. Sed cum de Leone nihil certi affirmari queat, adeo ut idem Muratorius scripserit pag. 119: *An is qui hos anathematismos antiquitus proposuit Leo Magnus fuerit, an quisquam alius, nolo divinare*; hoc fragmentum indicasse sufficiat, ut ne tamen ex simplici suspitione, qua, ipso codice non suffragante, Leoni tributum dici nequit, eodem appendicem augendam putemus.

3. Inter documenta ad Leonis epistolas pertinentia proferri potuisset liber quartus Vigili Tapsensis adversus Eutyctianos, editus tom. VIII Bibliothecæ Patrum pag. 730, necnon quæ codice 228 excerptis Photus ex libris S. Ephremii Theopolitani, ac Eulogii Alexandrini contra Severianos et Acephalos, in quibus apologia luculentissima textitur Leoninæ epistolæ 28 ad Flavianum. Sed ne nimium augetur editio, sola hujus generis documenta Leoni coæva in hac appendice collocanda credidimus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM PRIMAM.

1. *Sequentem Leonis epistolam ad Gallicanos provinciam Viennensis Quesnellus non exiguis argumentis in suspicionem adduxit, quæ tamen ex aliorum potius quam ex suo sensu ita explicare et emollire studuit, ut eam, licet suspectæ fidei, a Leoninis plane expungendam haudquaquam crederet, eademque præterea velut indubio Leonis fetu usus sit in diss. 5, part. 1, c. 8. Integram ejus observationem notis ejusdem insertam in primis apponamus: Vix digna erat hæc epistola, quæ ex bibliotheca Floriacensi prodit, ut inter Leoninas locum obtineret, cum suppositionis characteres plurimos præ se ferat. Primum enim abhorret omnino a Leonine dictionis nitore, vixque intelligi potest aliquot in locis. 2º Ipsa epistolæ inscriptio *Per Gallias et Viennensem provinciam* insulsa est. Quasi vero extra Gallias constituta esset Vienna! 3º Etsi vices suas nonnullis dederit S. Leo, episcopis videlicet Thessalonicensibus, numquam tamen eosdem vicarios suos appellavit, nec ea voce usus est usquam. Sic etiam ea utitur suppositor hoc loco, quasi plurimos per regiones vicarios haberet, cum unicus Thessalonicensis ejus vices tunc temporis gereret. Vicariatus enim Arelatensis constitutio posterioris est ævi. 4º Archiepiscopi nomen aliam ætatem, et quidem recentiorem, arguit; etsi enim Græcis etiam tunc in usu erat, at Latinis nequaquam. 5º Consularis nota nullo modo convenit anno quo Leonem inter et Hilarium orta est contentio, atque in hunc ab illo lata sententia. Immo nec ulli anno congruit: cum enim Valentinianus Augustus quartum gessit consulatum anno scilicet 435, nec Avienus collegam habuit, sed Theodosium Augustum, nec Leo pontificatum adeptus erat; cum vero Avienus consul fuit an. 450, Valentinianus septimum agebat consulatum, et Hilarius jam a vivis exierat. Denique valde inutilis erat brevior hæc epistola, cum prolixior, quæ sequitur, scripserit ad ejusdem provincie episcopos eodem anno et eodem consilio. Qui tamen hujus epistolæ *adversus* tueri voluerit, respondero poterit scribarum errore factum ut archiepiscopi nomen pro episcopis voce suppositum fuerit; dum scilicet ævi sui usus ob oculos haberent: eorundem oscitantia tribuendum, quod iv pro vi in Valentiniani consulari scriptum sit, et Avieno pro Nomo; unum enim pro altero sumi in mss. codd. facile fuit. Denique quod stylus minus accuratus est, inde evenit quod statim atque discessit ab urbe Hilarius, Leo, judicio quod inchoatum fuerat perfectum, confestim in Gallias currente clamore scripsit perbreves has litteras, ut adventum narrationemque Hilarii præveniret, scripturus postmodum prolixior per otium epistolam. Quamobrem nec inutilis, inquit, videtur omnino epistola, immo neces-aria, cum inter utranque sex fere mensium intervallum fuerit; et altera mense Januario, altera Junio scripta videatur. Hiemis videlicet tempore e Galliis profectum Hilarium narrat ejus Vitæ scriptor: unde et Januario mense scribere potuit sanctus Leo ad Gallicanos episcopos, quos cum didicisset nihilo secius in Hilarium propensos, nec quidquam de sua in illum gratia et obsequiis remisisse, tunc Leo prolixior epistolam scripsit, quam et Valentiniani edicto præmuniri curavit, ut parendi necessitas Gallicanis episcopis imponeretur.*

« In eadem Floriacensi bibliotheca, inter vetera monumenta quæ res Viennenses attinent, exstat epistola Adriani papæ I ad Bertericum Viennensem archiepiscopum, in qua testatur pontifex sanctum Leonem post Chalcedonensem synodum singulis metropolitans civitates quas subjectas sibi haberent distinxisse: quod de solis Arelatensi et Viennensi verum est, et quidem ante synodum Chalcedonensem. »

2. *Cum ea quæ ex suo sensu quoque nomine opposuit Quesnellus satis sunt gravia, tum vero quæ ex alieno reposuit, quam sint imbecilla quisque cognoscat. In errore quidem consularis notæ etsi facile tribui possit librarii oscitantia numerales litteras iv pro vi in Valentiniani consulari signare, non tamen eidem lapsu verti potest Avieno pro Nomo scribere, nec unum ejusmodi nomen pro altero sumi in mss. codicibus facile fuisse quispiam probaverit. Neque verum esse potest hanc epistolam datam fuisse die 6 Januarii an. 445, sex circiter mensibus ante alteram, quam scriptam ostendimus mense non Junio, sed Julio. Hilarium enim Roma discessisse Viennensibus notum initio ejusdem epistolæ traditur. Ex Hilarii autem Vita c. 16 liquet eum hiemis tempore peditem per Alpes profectum in Urbem, et postquam ibidem aliquandiu constitisset, hieme pariter exinde aufugisse: quod*

si non ad Februarii initia, saltem ad finem Januarii referendum videtur; ac propterea probabilissimum est non-
tam pontificem publicis saltem litteris quidquam statuisse in Hilarium, cum is Arelatem reversus illum placat-
orius Romani misit primo Ravennium presbyterum, deinde Nectarium atque Constantium episcopos; cumque
Auxiliaris Præfectus ad Hilarium rescribens, missus eidem consilium suasit. Quod si ad hæc concilianda cum
Tillemontio quispiam suspicetur, in Leonis epistola pro VIII id. Jan. legendum VIII id. Jun., ut in Valentini
novella inter Leonis epistolas relata epist. 11, editum fuerat: cum novellam datam ostenderimus VIII id. Julii,
non Junii, hæc conciliandi ratio haudquaquam subsistit.

3. Tandem addendum est suppositionis argumentum nostro quidem iudicio maximum. Hæc epistola in biblio-
theca Floriacensi prodit ex Viennensis Ecclesie archivo, ex quo aliæ pariter decretales ejusdem Ecclesie præ-
rogativas et privilegia ingerentes, ibidem editæ sunt. Cum vero cæteræ omnes antiquiorum pontificum epistolæ eo
ex libro vulgatæ, apocryphæ et commentitiæ sint, ut videre est apud P. Constantium (Tom. I Epist. Rom. pontif.),
qui eas idcirco in appendicem spuriarum cum opportunis monitis rejecit, quis hæc pariter aliquot præsertim
falsitatis indicia inspersionem eadem impostura fabricatam nequaquam agnoscat? Recte siquidem P. Sirmondus in
notis posthumis tom. IV Concil. pag. 697, eandem, præsertim ex manifesto errore chronice notationis, subditi-
tionem pronuntians, monuit haud laborandum in hoc vitio excusando et tribuendo scriptoribus, cum in cæteris
pontificum ad episcopos Viennenses epistolis, quæ in eo volumine continentur, alia sint plurima tam aperte
falsa, ut merito detrahant etiam probabilibus fidem.

4. Neque moveat mira quædam cum rebus gestis hujus temporis convenientia, et simplicissimus antiquitatis
candor qui in ea deprehenditur. Impostor enim, ut fraudem antiquitatis et simplicitatis colore velaret, ex antiquis
monumentis plura decerpit, ut animadvertere licet potissimum ex epistola Silvestri pro Ecclesia Viennensi, quæ
ex genuinis Zosimi litteris pro Ecclesia Arelatensi fere ad verbum excerpta fuit. Hæc autem Leonis decretalis ex
sincera ac fusiore ejusdem epistola ad Viennenses quasdam sententias recepit. In his porro quæ ibidem peculiaria
adduntur: Sitque redintegratum Viennensi archiepiscopo privilegium et jus antiquum, quod apostolica beni-
gnitas ad Arelatensem ex parte transtulit civitatem; verba ex parte eam ex apostolica auctoritate ante hoc
tempus obtinuisse præsumunt Viennensis provinciæ divisionem in partes duas, quam posteriori decreto ipse Leo
constituit, ita ut hæc sententia ex epist. Leonis 66 ad comprovinciales metropoli Arelatensis deducta videatur:
unde etiam consularis notatio Valentini et Avieni ex eadem transcripta est: quod suppositionem evidentius
confirmat atque demonstrat.

EPISTOLA ^a I.

Ad episcopos Gallicanos provinciæ Viennensis.

Dilectissimis fratribus per Gallias et Viennensem
provinciam episcopis constitutis, Leo episcopus.

Quali pertinacia Hilarius Arelatensis episcopus ju-
diciam nostrum effugerit, sancta vestra fraternitas
non ignorat. Unde et justum esse videmus, ut quia
principis apostolorum magnam in judiciis modera-
tionem, quam in potestate per vicarios suos semper
exhibet, Arelatensis episcopus non expectavit, a
privilegio suæ civitatis submotus humili loco discat,
quod in magno gratis munere prædecessorum no-
strorum concessio tenere noluit. Sitque redintegratum
Viennensi archiepiscopo privilegium, et jus anti-
quum, quod apostolica benignitas ad Arelatensem
ex parte transtulit civitatem, ut tali severitate Hila-

A rius coercitus, discat non temere transgredi termi-
nos antiquos canonica prolatione fundatos. Data
octavo [Al. tertio] idus Januarii Valentini Augusto
IV et Avieno consulibus.

EPISTOLA ^b II.

Ad universos Germaniarum et Galliarum regionum
episcopos.

De privilegio chorepiscoporum sive presbyterorum.

Leo Romanæ Ecclesie et apostolicæ sedis episcopus
universis Germaniarum et Galliarum regionum
episcopis salutem.

Cum in Dei nomine in Romana Ecclesia synodum
episcoporum, sive cæterorum consacerdotum Chri-
stique fidelium eoadunatam habuissimus. Vide reli-
qua tom. II, in dias. 11 Quesnellii ^c.

^a Apud Quesnel. inter Leoninas 9.

^b Olim inter Leoninas 88.

^c Hæc, quæ in vulgatis editionibus ante Quesnel-
lum erat epistola 88, in codicibus collectionis 11, ac
exinde in mss. collect. 12 et 20 usque ad 24 Leonii

B nostro tribuitur. Isidoro tamen ascribi nequit, cum
in codice Vat. 630 puræ Isidorianæ collectionis non
veniatur. Hanc vero cum Quesnellus aperte sup-
positionis notatam inseruerit dissert. 11, eo lectores
remittemus, ne idem documentum bis repetamus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM TERTIAM.

Cum sequens epistola, in vulgatis antiquis 96 scripta præferatur a Leone, Victorio et Eustochio, ac inter Leo-
ninas epistolas recensetur in codicibus collectionis 12, una cum Leonis epistolis edita fuit a Merlino, et ex ipso
in alias ante Quesnellum editiones manavit. Hanc quidem, ac si esset nostri Leonis cum synodo Romæ habita,
bis laudavit Hincmarus Rhemensis, primum in quaternione ad Carolum regem opusc. 1, tom. X Concil. Venetæ
editionis col. 1243, ac dein initio opusculi 2 col. 868. Itaque vetus hæc hallucinatio cognoscitur. Suppositionem autem
detexerunt nonnulli, inter quos præcipue audiendus est P. Jacobus Sirmondus in notis posthumis tom. IV Concil.
pag. 667: Leonis nomen, inquit, plerosque omnes hæcenus induxit, ut hanc epistolam Leoni papæ ascri-
berent, atque inter ejus epistolas collocarent numero 96, cum revera sit Leonis Bituricensis, qui una cum
Victorio Cenomanensi et Eustochio Turonensi eam scripsit ad episcopos et presbyteros provinciæ, non
Thraciæ, ut inter Leonis epistolas vulgatum est, sed Tertiæ, quo nomine Turonica provincia designatur,
quæ est tertio Lugdunensis. Ad calcem vero epistolæ, post subscriptiones trium episcoporum, sequebatur in
codice S. Remigii Remensis, et cæteri qui adfuerunt episcopi subscripserunt, ut hinc appareat, a pluribus epi-
scopis et in synodo fortasse aliqua editam fuisse, post Andegavensem (an. 455), cui cum his tribus adfuerat
etiam Chariato, qui hoc loco inter ejusdem provinciæ Tertiæ antistites numeratur. Quapropter hæc epistola
S. Leonis nostri ætate scripta fuit. Quædam autem vulgatorum menda laudatus Sirmondus correxit ex codice
Remigiano collect. 12, cui etiam nostri ejusdem collectionis suffragantur. Hinc sola menda vulgatorum in annota-
tionibus indicantur.

EPISTOLA • III.

Leonis Bituricensis, Victorii Cenomanensis, et Eustochii Turonensis ad episcopos et presbyteros intra Tertiam provinciam constitutos.

Domini fratribus merito beatissimis, in Christo venerabilibus ^b Sarmationi, Charatoni, Desiderio episcopis et presbyteris omnium Ecclesiarum, quæ sunt intra provinciam ^c Tertiam constitutæ, Leo, ^d Victorius, Eustochius episcopi.

Tanta sæculi potestates circa sacerdotalem ordinem reverentia prævalere, etiam hi quos sub imperiali nomine terris divina potentia præesse præcepit, ^e ut jus distringendorum negotiorum episcopis sanctis iuxta divalia constituta permiserint. Quod cum et juris antiqui formulis, et ^f in latis frequentius sit legibus confirmatum, præsentem tamen tempore a plerisque inventum fuisse calcatum. Nam prætermisso sacerdotali iudicio, passim ad examen sæculare transiere. ^g Idcirco nobis visum est ut hanc et sacræ legis et nostri ordinis contumeliam et ad

A præsens ulcisceretur plena districtio, et observandam formulam constitueret in futurum. ^h Censuimus itaque ut quicumque, prætermisso sacerdote Ecclesiam suæ, ad disceptationem venerit sæcularium, sacris liminibus expulsus, a cœlesti arceatur altario; neque ullus post hanc definitionem, quæ communi sedit arbitrio, quidquam sibi ultra præscriptum vindicare nitatur. Ita fiet ut hi qui ante erravere, congrua emendatione se corrigant, et ⁱ quisquis sub observatione clericali cœlesti probatur servare officio, ex clero abjiciendum ^j se noverit, si prætermisso sacerdotum iudicio, sæcularem adierit potestatem. Quod ideo singulos universosque volumus agnoscere, ut quod pleno iustitiæ et juris ordine constitutum est, effectum totius firmitatis in omnibus clericorum negotiis sortiatur. Sane si ^k clericum laicum pulset, prius se audiri ab episcopo poscat; tum si petitioni suæ laicum viderit obviare, ex permissu episcopi sui in sæculi moderatori disceptatione configat.

Leo episcopus ^l subscripsi.

Victorius episcopus subscripsi.

Eustochius episcopus subscripsi.

^a Olim inter Leoninas 96.

^b Vulgati, *Sarmationi, Charatoni.*

^c In iisdem vulg., *Thraciam.*

^d Al., *Victorius.* Mox in vulg., *Eustachius.*

^e Particula *ut*, perperam transposita, ante *etiam* collocanda videtur. Mox pro *distringendorum* vulg., *distinguendorum.*

^f *Ibid., illibatis.*

^g *Ibid., Quocirca.*

^h Editti, *censuimus.*

ⁱ *Ibid., qui sub observatione.*

^j *Voce se noverit* in vulgatis desiderabatur.

^k Vulgati contrario sensu et contextu repugnante, *clericus laicum.* Paulo post, *ab episcopis.*

^l Vulg., *scribit.*

ADMONTIO IN SEQUEMTEM SENTENTIAM.

In duobus manuscriptis Vallicellanis xviii, et B. 58, n^o non in multo vetustiore Vat. Palatino 277, exhibetur Sententia papæ Leonis de apocryphis Scripturis. Hanc sententiam e codice Herovallianæ collectionis Leoni tributam vulgavit Jacobus Petit post Theodori Pœnitentiale, ac dein ex memorato ms. Palatino noster concivis P. Joseph. Blanchinius tom. I *Vindiciarum canonicarum Scripturarum* pag. 405, qui et characteris octavum circiter sæculum referentis specimen dedit pag. 295. Primum caput hujus sententiæ sumptum quidem est ex Leonis epist. 5, ad Turribium, cap. 15. Caput vero secundum Leonem non habet auctorem. Insignis porro est hujus secundi capituli varietas in laudatis codicibus. Nam codex antiquior Palatinus plura continet quæ in tribus aliis mss. desunt. In his generalis sanctionis forma primo capite inducta, qua libri ab hæreticis corrupti in Ecclesiam legi prohibentur, altero breviori capite de legendis orthodoxorum Patrum libris decernitur. In Palatino autem ms. priori capite ex Leone exactius sumpto interdicti ur, ne sub canonicorum codicum nomine libri a Prisciliano vitati legantur: altero autem capite proponitur ordo quo canonici libri juxta ritum Basilicæ S. Petri legendi sint; quod ex aliquo perantiquo Romano Ordine sumptum videtur. Qui enim Ordo apud Burchardum lib. III, c. 222, et apud Gratianum dist. 15, c. 3, § 82, subjicitur Gelasii decreto de apocryphis, licet in pluribus concinat, uberior tamen et recentior est. Tum vero in Palatino pauca adduntur de lectione librorum sanctorum Patrum, quæ a textu aliorum codicum non nihil discrepant. Palatini vetustioris codicis lectionem exhibebimus, cæterorum autem variantes in annotationibus indicabuntur.

EPISTOLA IV,

SEU • SENTENTIA PAPÆ LEONIS

De apocryphis Scripturis.

Curandum ergo est, et sacerdotali ^b diligentia maxime providendum, ut falsi codices et a sincera veritate discordes, in nullo usu lectionis habeantur. ^c Apocryphæ Scripturæ, quæ sub nominibus aposto-

C lorum multarum habent semina falsitatum, non solum interdicendæ sunt, sed etiam penitus auferendæ atque ignibus concremandæ. Quamvis enim sint in illis quædam quæ ^d videantur speciem habere pietatis, nunquam tamen vacua sunt venenis; et per fabularum illicebas hoc latenter operantur ^e ut mirabiliu narratione seductos, laqueis cuiuscumque erroris involvant. Unde si quis episcoporum ^f vel apocrypha

^a Hic titulus legitur in mss. Vat. Palat. 277. Vallicell. B. 58, et in Herovalliano edito a Petit. In alio autem Vallicell. xviii sæculi xi, *De apocryphis Scripturis ex Leone papa.*

^b Ita cum cod. Palatino epistola 15 ad Turribium c. 15. Alias, *providentia.* Paulo post pro *falsi* melius in laudata epistola, *falsati*; innuuntur enim codices corrupti a Priscillianistis, de quibus postea.

^c Sic ms. Palat., concinente Leonina editione. Alii codices quædam præmittentes sic prosequuntur: *Quia (unus cod. perperam qui) habent semina falsitatum. Non solum autem hæc interdicenda sunt, sed etiam penitus auferenda, atque ignibus concremandum (lege, concremanda). Quia quamvis sint in illis, etc.*

^d Alias *videntur* in duobus Vallicell.

^e Secuti sumus vetustiorum codicum Palatinum, quippe qui magis concinat cum epistola Leonis, ex qua solum duos ejusdem codicis errores emendavimus, *narrationum seductos, et involvunt.* Primum errorem aliorum codicum exscriptores ex arbitrio emendantes, alia mutarunt. In ms. Herovalliano: *Ut mirabilium narrationum seducti, quique admiratione, laqueis cuiuscumque erroris implicentur.* In cod. Vallicell. B. 58, *ut mirabilium narrationum seducti, laqueis cuiuscumque erroris implicentur.* In alio autem Vallicell., *hoc loquuntur quod sperantur, ut simplices quoque mirabilium narratione seducti, laqueis cuiuscumque erroris implicentur.*

^f Quidam codd. delent *vel*; et mox perperam *habere*

haberi non prohibuerit, ^a vel canonicorum codicum nomine eos libros in Ecclesia permiserit legi, qui Priscilliani sunt adulterina emendatione vitiat, hæreticum se noverit iudicandum: quoniam qui ^b alios ab errore non revocat, se ipsum errare demonstrat ^c.

CAP. II. — ^d Legitur autem omnis Scriptura divina sancti Canonis ab initio anni usque ad finem in ecclesia S. Petri hoc ordine. Tempore veris, hoc est vii diebus ante initium Quadragesimæ usque ad octavam diem ante Pascha, leguntur quinque libri Moysi, cum Jesu Nave, et Judicum. Et vii dies ante Pascha liber Isaïæ prophetæ, unde ad passionem Christi (Sic cod.) cum venit, et Lamentationes Hieremiæ. Diebus autem Paschæ epistolæ apostolorum et Actus

^a Prætulimus lectionem codicis Palatini, cui affinis est Leonis epistola. In aliis vero codicibus Leonis verba de solis Priscilliani libris loquentia, in generalis sanctionem inflectuntur sic: *Vel eos libros qui ab hæreticis vitiat sunt, in Ecclesia permiserit legi, hæreticum se noverit, etc.*

^b Duo codices, alium.

^c Huc usque ex epist. 15 Leonis ad Turribium.

^d Quæ sequuntur usque ad voces *Tractatus vero* in solo Palatino codice præferuntur, ordinemque sacrarum lectionum Romanæ Ecclesiæ omnium qui editi sunt vetustissimum exhibere videntur. Cæteri codices decreti formam prosequentes, hæc statim subjiciunt: *Tractatus autem S. Hieronymi, Ambrosii* (cod. Hero-

A apostolorum atque Apocalypsis usque Pentecostem. In tempore autem æstatis Regum et Paralipomenon usque ad medium autumnii, hoc est xv kal. Novembris: deinde liber [Lege libri] Salomonis, et Mulierum, atque Machabæorum, et liber Tobii usque ad kal. Decembris. Ante autem Natalem Domini nostri Jesu Christi, Isaïæ, Hieremiæ, et Daniel usque ad Epiphaniam. Postea quidem Ezechiel, et Prophetæ minores, atque Job usque idus Februariarum. Psalmi omni tempore. Evangelium et Apostolum [Lege Apostolus] similiter. Tractatus vero sancti Hieronymi, Ambrosii, et cæterorum Patrum, prout ordo poscit, leguntur.

vall. addit et Augustini) et cæterorum sanctorum Patrum, expositionesque Veteris et Novi Testamenti, quæ a nominatissimis doctorum orthodoxorum (unus cod. Vallicell., orthodoxis) Patribus factæ sunt, prout ordo poscet, in Ecclesia legantur. Hæc clausula cum clausula Palatini codicis congruit, intersertis in medio vocibus *expositionesque, etc.*, usque ad factæ sunt, quæ et Regula S. Benedicti, uti apparet, sumptæ, ex eadem etiam ad æquorem lectionem revocari queunt. Sic enim ibidem legitur cap. 9: *Codices autem legantur in vigiliis tam Veteris Testamenti quam Novi divinæ auctoritatis; sed et expositiones eorum quæ a nominatissimis doctoribus orthodoxis et catholicis Patribus factæ sunt.*

ADMONITIO IN SEQUEMTEM EPISTOLAM.

Turribii Asturicensis epistolam ad Idatium et Ceponium episcopos, quam Quesnellus inter Leoninas edidit post Leonis epistolam ad Turribium, Stephanus Baluzius (Vid. t. IV Concil. pag. 731), et alii nonnulli in suspicionem vocant. At illam satis vindicat antiquitas codicis S. Amiliani, ex quo ea ab Ambrosio Morales primum prodit, uti pluribus ostendemus in observationibus ad not. 8 Quesnelli in epist. 15 S. Leonis ad Turribium. Aliæ vero objectiones, quæ proferri possent, facile elidentur, si hanc epistolam non minus quam libellum adversus Priscillianistas, qui cum hac epistola ad Idatium et Ceponium episcopos directus agnoscitur, ante episcopatum a Turribio scriptos credamus. Hinc iidem Idatius et Ceponius Turribio antiquiores episcopi dicendi sunt: unde Idatius ad an. 445, se ante Turribium nominat. Idem vero libellus cum eadem epistola ipsi præfixa ad Leonem postea missus videtur, ita ut ex hac epistola Idatii et Ceponii antiquitatem et meritum S. pontifex intelligens, eos in fine epistolæ 15 maxime idoneos crediderit, qui Turribio juniore episcopo efficaciorum operam adjungerent, ut adversus Priscillianistas Galliciæ synodus convocaretur.

EPISTOLA V

S. TURRIBII ASTURICENSIS.

De non recipiendis in auctoritatem fidei apocryphis Scripturis, et de secta Priscillianistarum.

Sanctis ac beatissimis et omni veneratione colendis IDATIO ET CEponio EPISCOPIS TURRIBIUS.

Molesta semper est et injucunda peregrinatio. Hic.

C afferenda erat tota epistola Turribii. Sed cum impressa fuerit post Leonis epistolam XV, ad eundem Turribium col. 711, eo quod eam subjectam indenerimus in Quesnelliana editione qua usi sumus, ne bis repetatur, eo lectores remittimus.

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

1. In epistolam Juliani Coensis ad Leonem Augustum hæc Quesnellus præmonuit. Leonis Magni epistolis unicam, quæ superest, Juliani episcopi Coensis epistolam subjicimus, non implendæ solummodo vacuæ paginæ gratia, sed et propter summam, quæ inter utrumque pontificem fuit, necessitudinem. Hæc maxime onituit in causa fidei, quam adversus Eutychanam impietatem alter ex apostolicæ sedis specula in Occidentibus præsertim partibus, hic tamquam apostolicæ sollicitudinis vicarius in Orientalibus defendit. Argumentum epistolæ habet Liberatus Diaconus cap. 15 Breviarii ubi narrat Leonem Augustum, ut hæreticos novam synodum congregari importune flagitantes compesceret, scripsisse singularum civitatum episcopis de utroque negotio consulens quid fieri oporteret, vel de ordinatione Timothei, vel de terminis synodi Chalcedonensis... Qui rescribit Chalcedonensem synodum usque ad sanguinem vindicandam: eo quod non alteram fidem teneret, quam synodus Nicæna constituit. Timotheum vero non solum inter episcopos non haberi, sed etiam Christianam appellatione privari. Hanc omnium sententiam in una habes Juliani epistola, quæ ab octodecim (nunc viginti) quas ad eum scripsit Leo epistolis dividi neutiquam debuit.

2. Porro idem Quesnellus in dissert. 1, ad an. 457, num. 7, hanc epistolam a Juliano scriptam putat Coi, unde ejusdem reditum ad suam Ecclesiam ex hac epistola colligit; neque amplius Constantinopoli eum commoratum opinatur, ex quo Marcianus obiit. Hæc autem falsa colliguntur ex epistola nunc primum edita 144, ad ipsum Julianum, nec non ex epist. 147 et 152, sub Leone Augusto scriptis anno 457, in quibus palam præsumitur illum Constantinopoli adhuc existisse, et litteras etiam ad S. Leonem dedisse de turbis Constantinopoli excitatis post novi imperatoris assumptionem, quibus S. pontifex respondit epistola 141. Julianum quidem demandatam sibi ab eodem pontifice vicem et curam sine ipsius consensu deseruisse incredibile est, cum præsertim aliæ difficiles circumstantiæ ejus diligentiam postularent. Neque vero Aetius Juliano substitutus credi potest, ac si ille Cen-

stantinopoli jam abiisset, commissumque sibi deposuisset officium: nam et ad Julianum, et ad Aetium tisdem kalendis Septembris ann. 457 scriptæ supersunt Leonis epistolæ 152 et 153, in quibus utriusque cura in fidei bonum excitatur. Neque moveat inscriptio epistolæ 147 ad Julianum; quæ cum in ms. Grimanico inscribatur et Aetio presbytero a pari, ea ad Aetium quoque missa creditur eodem exemplo, propterea quod pontifici incertum esset, num Julianus Constantinopoli degeret. Nam et eam epigraphen et Aetio presbytero a pari, in codice Rati-sponzensi omisam, delendum suspicamur, et Aetio aliam epistolam eodem fortissis die traditam coniecimus annot. 2 (Cgl. 1116, n. h) in epist. 147. Quod si S. pontifex in hac epistola queritur Julianum non scripsisse ea occasione qua Anatolius ad eundem pontificem litteras transmiserat, id potius eum Constantinopoli adhuc subsistentem presumit: ea vero sorte de causa omisit scribere, quia de eadem fere re scripserat paulo ante, et Anatolium peniores dedisse litteras sciebat. Aetio quidem delegatio et substitutio in Juliani locum nullibi indicatur. Quod in annis sequentibus nullæ aliæ ad Julianum epistolæ inventæ sunt, cum aliæ plures certo scriptæ desiderentur, hoc argumentum infirmum est, ut Julianus Constantinopolim deseruisse, officiumque suum, quod adhuc fidei causa requirebat, dimisisse credatur. Cum porro idem Julianus subscriptus legatur synodo Constantinopolitanæ sub Gennadio Anatolii successore circa an. 459 (Tom V. Conc. p. 51), eum ad hoc usque tempus in eadem urbe perstitisse satis probabile videtur.

3. Inter eos ad quos Leo Anagninus encyclicam dedit, de qua diximus in admonit. ad epist. 156, Julianus fuit, cui licet Constantinopoli existentis potuit ea encyclicam dirigi, sicut et Anatolio episcopo Constantinopolitano inscripta invenitur. Cum autem cæteri omnes, ad quos eadem imperialis epistola directa fuit, essent saltem metropolitæ, solus Julianus simplex Coensis episcopus hoc gradu exers erat. Id autem peculiarem ejusdem existimationem ab præclara ipsius in Eutythianis gesta demonstrat. Hæc in codice encyclo nobis conservata fuit ab Euphantio Scholastico, qui præter autographam Leonis epistolam, quam Occidentalis vir facile invenit et inseruit, cæteras litteras a Græco reddidit; ac propterea hæc Juliani non originale ipsum, sed versio est ex Græco: totus enim codex encyclo Græce prodit. Hunc codicem cum aliquot mss. collatum post Serrium dedit Baluzius, ejusque variantes nobis utiles fuere.

EPISTOLA VI,

JULIANI EPISCOPI COENSIS AD LEONEM IMPERATOREM.
Piissimo atque fidelissimo, victori atque triumphatori
LEONI, principi semper Augusto, JULIANUS humilis
episcopus Coensis.

Ego, domine Christo amabilis imperator, illam sapientissimam notionem mente percipiens, qua dictum est, *Cognosce teipsum*, volui taciturnitate quiescere, et a majorum Patrum judicium sustinere. Non enim evocationis æqualitas parem servat effectum, sed quando coactus cum evocatione concordat, tunc similitudo nominum habet rerum quoque impermutabilem veritatem. Verumtamen quoniam consulere nos tranquillitas vestra præcepit de unoquoque capitulo, quod continetur in precibus Deo amabilium consecratorum Ægyptiæ diocesis, manifestam meæ parvitatibus facio voluntatem, mœstus existens, et lacrymarum imbribus irrigatus, quid loquar ignorans, captivitatem ac destructionem utique pietatis, illam tamen et pontificis lugens inopinabilem necem. Ea siquidem, quæ in Alexandria civitate commissa sunt, ex ipsa narratione declarant animi passionem, et ad vindictam tanti facinoris vestram solummodo provocant æquitatem. Nam constituti ut orbem debeatis gubernare terrarum, indisciplinatis ægritudinem ad interitum perducentem mederi summo studio festinantes, non gladium evangelicam ad necem, sed interminationis verbo indisciplinatos regulariter perducentes ad obedientiæ voluntatem. Sententiam itaque quam contra se Timotheus nefandus exegit, a sancti canones aperit explanarunt, quos sua tyrannide sæpius abnegavit, disciplinam ecclesiasticam confundendo, et

A injurias inferendo, inimicus nescio quo modo totius Christianitatis affectus. Captus enim in talibus vestram justitiam debet experiri solammodo: quoniam ad magnitudinem commissorum ejus, sicut in precibus continetur, potestas ecclesiasticarum non sufficit sanctionum. Pando siquidem vestræ potentiae et quid de sancto Chalcedonensi concilio sentire dignoscor. Hoc etenim nullatenus a veritate discordat: quoniam fidem traditam a sanctis beatisque trecentis decem et octo Patribus consona voluntate divina inspiratione firmavit, non dogma aliud introduxit, non alterum symbolum, non vanam expositionem, non dæmonium unigeniti Filii Dei, neque novitatem aliquam celebravit; sed per omnia consonat etiam sacro concilio centum quinquaginta sanctorum Patrum pariter, et Ephesino, cui præ sederunt ter beati et sanctissimi Patres Cælestinus Romanæ pontifex civitatis, et Cyrillus Alexandrinus episcopus. Supplicamus igitur vestræ potentiae, ut inviolabiliter conservetis ea quæ a Christo per ipsum de ipso bene sunt constituta. Ubi enim tantorum erat congregata multitudo pontificum, et sanctorum præsentia Evangeliorum, et frequens simul oratio; illic creaturæ totius optime invisibili virtute credimus fuisse præsentem. Terror enim tunc nullus fuit imperialis auctoritatis: quoniam sanctæ piæque memoriæ Marcianus, amoris divini diademate coronatus, spiritalem quoque suscipiens curam, festinavit apostolorum dogmata confirmari a præsulibus Ecclesie, desiderio fidei accensus orthodoxæ. Quem cum vestra pietas imitatur, et victoriam contra barbaros adipiscitur, et veritatis quoque destruit inimicos.

Julianus humilis episcopus definentis retuli.

^a Veteres libri Baluzii, *malorum*.

^b Sic ex eisdem libris. *Vulg., consultare.*

^c S. Proterii Alexandrini.

^d *Vulg., sanctiones.... quas. Codicum lectionem prætulimus.*

^e *Codd. omittunt in.*

ADMONITIO IN EPISTOLAM SEQUEMTEM.

Epistola Eutythias ad S. Leonem, inter Leoninas 21, cum cæteris documentis eidem annexis, post Flaviani mortem, seu post an. 449, a nobili quodam viro ad peritum nescio quem missa fuit, ut quid circa illa sentiret, exponeret. Quæ iste consultanda credidit, una cum ipsa censura addita fuerunt velut Appendix documentis ad Nestorianam hæresim pertinentibus quæ e Casinensi codice Lupus et Baluzius typis dederunt, ac tom. IV Concil. recusa inveniuntur pag. 490. Epistolam Eutythias et cætera fragmenta, quæ ab anonymo ud crism vocantur, jam exhibuimus epist. 21. Nunc ipsam consultationem proferimus, quæ cum nullam mentionem faciat synodi Chalcedonensis, ante hoc Concilium scripta videtur, nimirum circa an. 450. Ipsum titulum ex eodem codice Casinensi exhibemus.

EPISTOLA VII

*Facile nomine facta ad quemdam senem cupientem
scire quid contrariam catholicæ fidei senserit Euty-
ches.*

Misit mihi nobilitas tua exemplum libelli de novæ fidei Expositione Eutycheis, quem exposuit scribendo ad beatissimum papam sedis apostolicæ Leonem. Scribere et dignatus es ut si quid inde sentirem, humilitatis meæ litteris indicarem. Quod quidem ipse pro studio sanctæ affectuose injungere dignatus es; sed mihi trepidam habenti mentem et timore repleto cor, in hac quæstione periculosum videtur aggredi, præcipiente doctore et illuminatore gentium apostolo Paulo et generaliter monente ac dicente: *Stultus autem et ineruditas quæstiones et contentiones et pugnas legis devita. Sunt inutiles et vanæ.* Tamen ipsius beatissimi apostoli Pauli precibus, adjuvante Domino et Deo Jesu Christo, quod potuerit rusticus sermo et tenuis meus sensus aggrediar; non ut magnitudo et majestas fidei exigit, sed ut tenues vires meæ humilitatis paliuntur. Cum ergo percurrerem prædictum exemplar epistolæ vel libellum fidei Eutycheis, inter cætera textus verborum ejus inveni, ubi a sancto concilio Episcoporum expeti a se duas naturas in Christo conqueritur confiteri. Quod si consulens suæ continentiæ et vetustæ in se castitatis laboribus confiteri voluisset, numquam sententiæ suæ fidei periculum fuisset passus. Sed quia in unam Christi personam sæcundum apostolorum vel prophetarum seu Evangeliorum traditionem duas naturas in Christo confiteri noluit, in ipso portu exitus sui non solum ipse laborum continentia suæ naufragium passus est, verum etiam jam olim bene fundatam Ecclesiarum per orbem terrarum perturbavit fidem, et ad cumulum perfidiæ suæ, Christi veneratorem et bonæ fidei fidelem prædicatorem beatum occidit episcopum Flavianum. Et ille quidem quietis temporibus, nulla existente publica persecutione, eoronom accipiens martyrii, nunc cum beato suo magistro apostolo Paulo gloriatur et dicit: *Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. De cætero superest corona justitiæ, quam reddet mihi Dominus in illa die justus iudex, non solum autem mihi, sed et omnibus qui diligunt manifestationem ejus.* Et illo quidem cum omnibus sanctis in Dominogloriante nobis necesse est, si meremur ejus sequi vestigia et traditionem fidei, per quam gloriosum meruit exitum, totis fidei viribus et usque ad mortem tenere et in unam Christi personam duas confiteri naturas, Divinitatis et humanitatis, creatricis et creatæ, assumptricis et assumptæ. Quæ tamen substantiæ aut naturæ, non confusæ, sed unitæ, et in una eademque persona inseparabiliter, et in sua semper proprietate sunt permanentes. Quapropter unicuique substantiæ naturæ propria utique aptanda sunt, id est, infirmitatis humanitati, quæ creata est digna, non vero mutabilia Divinitati, quæ creavit. In tantum enim hæ duæ naturæ in una persona Christi simul unitæ sunt atque conjunctæ, ut idem Jesus Christus Dei Filius, Deus et homo, aliquando res aut agat aut loquatur humanas, aliquando vero divinas. Nam denique ut duarum naturarum, id est Divinitatis et humanitatis, in se ostenderet substantias, navigans dormit in navi ut homo, et procellæ, eminenti vento, vel mari imperat ut Deus, dicens: *Tace, obmutesce.* Et post quadragesimam dierum atque noctium jejunium esurit ut homo, et in solitudine quinque millia virorum, exceptis infantibus et mulieribus, de quinque panibus et duobus piscibus refecit ut Deus. Et quid plura? A Judæis crucifixus, et lancea in latere compunctus, moritur ut homo, et Lazarum quatuordecim diebus monumento resuscitavit ut Deus, auctoritate divina dicens: *Lazare, veni foras.* Harum ergo, domine, duarum naturarum in Christo traditio est fortiter custodienda, ne cum Eutycheute aut cæteris ejus consentaneis eas in unam confundentes, novum incertæ

A fidei tenemus tramitem. Optime enim eos dedignaris, quia omne quod confusum, obscurum et incertum esse cognoscitur: siquidem ut datur intelligi, proprias easdem naturas Divinitatis et humanitatis imprudenti sensu in unam confundere videntur, ut non separantes humanitatis substantiam a Christi Divinitatis natura, ipsa voce Deum passibilem pronuntiant. Nam denique epistola quam dicit Eutyches Julii quondam episcopi urbis Romæ esse, quam et ad solatium suæ perfidiæ, ignoro, forsitan falsam protulit, cujus et pravo sensu duci cognoscitur, in ipso ultimo textus sui ita profertur, dicens: *Qui igitur sic sentiunt, non excedunt, ab inconsona contraria sententiis, ut cum mente divinis præceptis consonant, sermonibus discrepent. Necessæ est enim eos, cum duas naturas intelligunt, alteram colere, alteram non adorare, et in divinam quidem baptizari, in humanam vero non baptizari.* Vides ergo quomodo impugnantem et confundentem duarum naturarum substantiam, Deum passibilem pronuntiare perfido sensu eorantur. Nos vero, qui catholicæ fidei rectum tenemus tramitem, prætermissa hac confusione duarum naturarum, in Dominicam carnem baptizati, propterea eam adoramus, quia a Divinitate suscepta atque eidem ita unita sit, ut non alium atque alium, sed unum eundemque Deum et hominem, Dei Filium consteant. Nam si Eutyches aut cæteri ejus consentientes hominem separant a Christo Deo, illi nos nunquam adoramus aut servimus. Aut si quis nostrum purpuram aut diademata regale jacentia inveniat, numquid ea conabitur adorare? Mox vero ut ea rex fuerit indutus, periculum mortis incurrit, si quis eam simul cum rege adorare contempserit. Ita Christi Domini nostri perfectam humanitatem, non solum et nudam, sed Divinitati suæ unitam, unum eundemque Dei Filium, Deum verum, et hominem verum, si quis adorare contempserit, æternam mortem patietur. Sequitur et Julius, cujus sensu ducitur Eutyches, et dicit: *Si autem in mortem Domini baptizatur, unam profitemur naturam et impassibilis Deitatis et passionabilis carnis.* Velim plenius agnoscere quomodo dicant carnis? Si hæc caro sine anima est, quid est caro ista nisi terra sine sensu, quæ nec gratias agere valuit, nec crucis penas sentire potuit? Quod autem caro sine anima sentire non possit, cunctis est manifestum. Si autem, ut illi sentiunt, in illa Dominica carne Divinitas pro anima fuit, Divinitatem ergo passionibus subjiciunt. Si autem, ut vera se habet Scripturarum fidelissima ratio, simul cum carne et humanam suscepit animam, ergo perfectus Deus perfectam suscepit hominis naturam, ut ostenderet se simul cum humana carne et humanam suscepisse animam, id est perfectum hominem. Dicit enim: *Pastor bonus unam ponit pro ovis suis. Et Potestatem habeo ponendi animam meam, et iterum potestatem habeo sumendi eam.* Et in ipso articulo passionis suæ dicit: *Frisis est anima mea utique ad mortem;* et: *Nunc anima mea conturbata est.* Non enim Deus aliquando perturbatur, sed ille utique homo qui esuriit, qui sitiit, qui dormivit, qui lassatus fuit atque ploravit: quæ omnia sine affectibus animæ caro sola sentire non potuit, nisi ille homo perfectus quem suscepit Deus perfectus, dicente Hieremia propheta: *Hic Deus noster, non æstimabitur alius ad eum: qui invenit omnem viam disciplinæ, et dedit eam Jacob pueri suo, et Israel dilecto a se.* Et adjecit: *Post hæc in terris visus est, et cum hominibus comersatus est.* Qua porro forma in terra visus fuerit et conversatus sit, sanctissimus prophetarum Isaias plenissime et apertius exponit: *Domine, quis credidit auditui nostro, et brachium Domini cui revelatum est? Annuntiavimus coram ipso tamquam pueri, ut radix in terra silienti. Non est ei species neque gloria. Vidimus eum, et non habuit speciem neque decorem; sed species ejus sine honore, et abstracta præ omnibus hominibus. Homo in plaga positus, sciens ferre infirmitates. Quoniam aversata est species ejus, et dehonestatus, et pro nihilo æstimatus*

*est. Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet. Nos aestimavimus eum in dolore esse et in vexatione. Ipse autem vulneratus propter peccata nostra, et infirmatus est propter iniquitates nostras. Eruditio pacis nostræ in eum, livore ejus nos sanati sumus. Omnes ut oves erravimus, et omnes homines a sua via erraverunt. Et Dominus tradidit eum pro peccatis nostris. Ipse autem male vexatus continuit labia sua, ut ovis ad immolandum ductus est. Et sicut agnus coram tondente se sine voce, sic non aperuit os suum. In humilitate judicium ejus sublatum est. Generationem autem ejus quis enarravit? Quoniam tolletur a terra vita ejus, et ab iniquitatibus populi mei ductus est ad mortem. Et dabo inanes pro sepultura ejus, et divites pro morte ejus. Quoniam iniquitatem non fecit, nec dolus inventus est in ore ejus. Et Dominus vult purgare eum de plaga. Si detis pro peccato animas vestras, videbitis semen longæ vitæ, et vult Dominus adolere animæ ejus, ostendere ei lumen, formare prudentiam, justificare justum, bene servientem pluribus. Et peccata eorum ipse portavit. Ideo ipse hæreditatem possidebit multos, et fortium partietur spolia. Propter quod tradita est in mortem anima ejus, et inter iniquos deputatus est. Et ipse peccata multorum tollit, et propter iniquitates nostras traditus est. Pervide igitur, domine mi, secundum sanctæ lux mentis studium, quomodo prædicti propheta Hieremias et Isaias sibimet consentientes asserant qualiter perfectus Deus de cælo descendens pro salute generis humani, susceperit hominem, et superius ab Isaiæ prædictas passiones uterque naturæ illius in Christo suscepti hominis assignet. Nam numquid Deus, qui est invisibilis, incomprehensibiliter poterat comprehendere, aut inimicis tradi, aut inter impios deputari, aut mori, aut vita ejus a terra tolli? Sed ille utique qui, ut supra jam diximus, esuriit, sitiivit, lassatus fuit, dormivit atque ploravit, qui etiam in cruce passionis pendens, cum vidisset in se inhabitantem Deum de suo exire corpore, lacrymabili voce clamavit post eum, Hebraica lingua dicens: *Heli, Heli lamasabactani*: hoc est: *Deus meus, quare me dereliquisti?* quamvis tertia die eum esset resuscitaturus. Tamen necesse erat illud adimpleri quod jam prædixerat in Evangelio Jesus, suis discipulis dicens: *Ego a Deo processi, exivi a Patre, et veni in hunc mundum, et iterum relinquo hunc mundum et vado ad Patrem.* Siquidem et in ipsa passione, quamvis ille perfectus homo, a perfecto Deo susceptus, impiam moriens in cruce patitur pœnam, tamen et ipse impassibilis Deus in eodem a se suscepto perfecto homine, quævis passionem non sustinuerit, tamen injuriam passus est. Nam sicut qui indumentum conscindit, et induto facit injuriam, ita et qui carnem ejus crucifixerunt, Divinitati ejus injuriam intulerunt. Hanc ergo Divinitatis injuriam omnia elementa videntia expaverunt. Nam denique terra contremuit, petrae scissæ sunt, sol fugit in noctem, luna sanguineo colore fuscata est, et tamquam damnatione perpetua jam mundus oppressus esset, avulsæ locis cælestibus stellæ ruerunt, elementorum lege confusa, apertis monumentis, sepulta jam olim corpora animas receperunt. Ideo ergo catholici per orbem terrarum fidelissimi Ecclesiarum doctores secundum Scripturarum auctoritatem duas in Christo naturas prædicant, Divinitatis (et humanitatis. Quæ utinam considerasset Eutyches), et tot annorum continentia laboribus (se) apertis oculis non immersisset, nec Orientis Ecclesiis impiam pro-*

^a Gesta hujus synodi ad S. pontificem missa, laudantur epist. 80. Horum tantum fragmentum superest insertum Vitæ S. Abundii Comensis, qui unus fuit et quatuor legatis a S. Leone missis ad pacem cum Orientalibus ea ratione componendam, ut ejus epistolam ad Flavianum reciperent, eidemque subscriberent. Etsi hujus Vitæ auctor nec cœvus nec valde antiquus sit, cum ipsa tamen synodi acta invenit, hac in parte summam fidem meretur; unde

atlisset perturbationem per confusas duarum naturarum substantias, Deum passibilem pronuntians. Sed cum in ista suam sententiam Paulus apostolus compleat dicens: *Quia in novissimis temporibus recedent quidam a fide*, tamen nos sollicitus præmonet dicens: *Attendite spiritibus seductoribus in hypocrisis mendaciloquorum, cauteriatam habentium conscientiam.* Nisi enim secundum Apostoli dictum cauteriatam et incertam suæ fidei habuisset conscientiam, numquam tantam confusionem Ecclesiis Dei excitans, suæ perfidiæ socios fecisset sanctos trecentos decem et octo Patres Nicæni concilii. nec non et Cyrillum et Athanasium, Felicem, Gregorium, et Proclum, sanctos episcopos; qui non utique ejus perfidiam sequendo, sed superius a mea humilitate expositam fidem docendo, inter sanctos et electos Dei in numero et libro viventium dinumerati sunt. Sed ut simplicium et imperitorum illudat et ad se ducens adunat animos, ideo prædictos viros, catholice fidei auctores et prædicatoribus, suæ novæ et novissimæ perfidiæ fingit esse socios. Vere in hunc Eutychetam completa est Apostoli sententia dicens: *Hujusmodi pseudoapostoli, operarii dolosi, transfigurant se in apostolos Christi.* Et non mirum. Ipse enim *Satanas transfiguratur se sicut angelum lucis.* Non ergo magnam, si ministri ejus transfigurantur sicut ministri justitiæ: quorum finis est secundum operationem eorum. Secundum hanc ergo Apostoli sententiam, cum sit minister perfidiæ, simulat se socium esse ministris justitiæ, a quibus prædictam fidei nostræ (non) tenuit, a se doctam exposuit rationem: inter quorum discipulos et dulcissimos fideles fidei filios cupio tuam nobilitatem necum pariter ascribi; ut eorum, si mererem, sequentes fidei vestigia, precibus in futuro judicio misericordiam impetrare mereamur a triplici pietatis unita majestate, hoc est Patris, et Filii, et Spiritus sancti, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

EPISTOLA VIII,

^C *Seu FRAGMENTUM A GESTORUM Constantinopolitanæ synodi habitæ anno 450, in qua lecta et recepta fuit S. Leonis epist. 28, ad Flavianum, ex Vita S. Abundii episcopi Comensis.*

Anatolius episcopus Constantinopolitanus novæ Romæ accepta epistola S. Leonis papæ ad confirmationem catholicæ fidei contra vesaniam hæreticorum, congregavit concilium omnium episcoporum, archimandritarum, presbyterorum et diaconorum; et ante conspectum omnium ^b recitata est epistola S. Leonis papæ, quam beatus Abundius coram omnibus præsentavit: concordantibus testimoniis Romanorum Patrum ac Græcorum, Anatolius episcopus Constantinopolitanus huic epistolæ S. Leonis papæ continentia catholicæ fidei veritatem, concordantibus etiam testimoniis Patrum ab eadem apostolica sede decretorum (*Lege directis*) [*Lege directorum*] plena devotione consensit et subscripsit, anathema dicens Eutycheti et Nestorio, et ipsorum dogmati cum sectatoribus eorum. Id ipsum fecere omnes qui aderant episcopi, presbyteri, archimandritæ atque diaconi.

^c Mox sanctus Abundius, Asterius episcopi, Basilii et Senator presbyteri dixerunt: Omnipotenti Deo gratias: quoniam reverendorum episcoporum, presbyterorum, archimandritarum, diaconorum, ac totius cleri professiones cognovimus, fidem rectam et a Patribus traditam profiteri, sicut eorundem sub-

illud fragmentum card. Baronius Annalibus jure inseruit ad an. 450, n. 29, ac exinde in editionibus Conciliorum descriptum fuit. Hoc vero nos in appendice daturos promissimus annot. 6 (*Col. 913, n. 4*) in epist. 80.

^b Hæc narratio ab auctore Vitæ ex synodi gestis derivata omnino concinit cum Leonis verbis insertis epistolæ 88, c. 3, ad Paschasinum.

^c Hic incipit gestorum fragmentum

scriptio gestis presentibus inserta declarat. Ideo nos quoque, quia omnes hoc exigere et expectare competerimus, secundum assertionem venerabilis viri Eusebii episcopi Dorylæi et sententiam sanctæ memoriæ Flaviani episcopi, vel assensum papæ Leonis, qui ad insinuandam cunctis fidem catholicam nos Romam misit, anathema dicimus Eutycheti, vel omnibus qui ejus perfidiam sequuntur, et dicunt in Christo ante incarnationem duas fuisse naturas, post incarnationem unam tantum naturam: cum catholica fides et ante incarnationem unam tantum Verbi fuisse, et

post incarnationem duas, id est, Verbi et perfecti hominis fateatur in una persona, inconfusa proprietate sui, manere naturas. Nestorio etiam, qui vesanum (ut legitur) dudum dogma dispersit, dicendo Dominum Jesum Christum ex Maria Virgine hominem tantum, non etiam Deum natum, sed et sectatoribus ejus in hujusmodi perversitate duranibus anathema dicimus. Propter quod convenit, ad confirmationem subscriptionis, sanctam, quæ præsens est, fraternitatem iisdem, vel omnibus, qui eorum doctrinam sequuntur, anathema similiter dicere.

ADMONITIO

In sequentem actionem hactenus ineditam concilii Chalcedonensis.

1. Græci codices concilii Chalcedonensis bibliothecæ Venetæ S. Marci 164 et 555, locupletiores sunt iis quibus Romani editores usi fuerunt. Lacunæ quæ in Græco punctis signantur initio actionis 4 in iisdem codicibus suppletur, ita ut in lacuna tertia notata tom. IV Concil. editionis Venetæ pag. 1357, duas integras paginas impleant episcoporum nomina, quæ in ipsa antiqua versione Latina e regione posita desiderantur. Suppletur quoque episcoporum nomina initio actionis 6, quæ in Græco vulgato desunt, et in sola antiqua interpretatione Latina leguntur, ac propterea omittuntur illa, καὶ τῶν λοιπῶν ὁσιωτάτων καὶ εὐσεβεστάτων ἐπισκόπων, et cæteris sanctissimis ac religiosissimis episcopis, quæ integro episcoporum catalogo recitato locum non habent. Actione 14 de Sabiniano Perrhenorum episcopo, quæ in codd. Venetis est 15, Græcus textus editus quædam sola nomina præfert, quæ omnino desunt in antiqua versione: plura autem iisdem codices addunt, et solum per saltum antiqui librarii intermedia quædam nomina omissa fuere. Idipsum accidit actione in vulgatis 16, in iisdem autem manuscriptis 17; quæ enim nomina in antiqua interpretatione exhibita, desunt in Græco vulgato, ex laudatis codicibus hauriri poterunt, sicut et alia, quæ conferentibus patentes.

2. Quod autem in his præcipuum invenitur, est Actio 16 hactenus ignota, in qua lecta fuit Leonis epistola 93. Id vel maxime eam sententiam confirmat, in codicibus Græcis concilii Chalcedonensis non omnes actiones collectas fuisse, nec ex eo quod aliqua actio deest in uno vel pluribus codicibus Græcis, illam repudiari posse. Ita actio de Domino in codicibus nostris Græcis nec non in Romanis non legitur, et deerat etiam in eo exemplo ex quo antiqua versio prodit; at in ms. Patriciæ Julii a Rustico inventa fuit. Actio de Photio Tyri episcopo, quæ aberat ab exemplis antiqui interpretis et Rustici, in Græcis Romanis, et nostris codicibus invenitur in fine cæterarum actionum, quemadmodum erat in codice quem Balsamon laudat. Ita etiam Græci codices, qui noti sunt, concilii Ephesini, carent aliquot actionibus, quæ cum ex antiqua versione supersint, in aliquo antiquo codice Græco inventæ fuere. Cur id acciderit optime explicat Baluzius in præfatione ad versionem antiquam synodi Chalcedonensis num. 40 et 41. Hanc quidem ineditam actionem, quam soli codices Veneti suppeditarunt, in suppositionem vocari non posse, præter manuscriptorum auctoritatem, ex eo manifestum fit, quia ex omnium conciliorum more litteræ summi pontificis ad concilium semper lectæ fuerunt. Hæc igitur actio, quæ ad S. Leonem nostrum maxime pertinet, appendicem claudet.

3. Quoniam vero de manuscriptorum Græcorum S. Marci utilitate hoc loco incidit mentio, aliam observationem gratam futuram arbitramur, quam ex alio Græco codice ejusdem bibliothecæ Venetæ signato num. 165 eruimus. In hoc, qui partem actorum Chalcedonensium continet, descripti leguntur canones 27 ejusdem concilii, affixo cuique canoni numero 1, 2, 3, etc., usque ad 27, eo quod hi sint canones una eademque actione constituti. Tum vero post ultimum canonem ducta linea, quæ canonum finem indicat, post intervallum quoddam subjunguntur sine ulla numerali nota tres alii addititii canones, qui in solis Græcis collectionibus canonum una cum cæteris proferuntur, simulque omnes efficiunt canones 30, uti ex collectionibus et collectoribus canonum Græcis editi sunt tom. IV Conciliorum pag. 1691. Canon primus qui in vulgatis est 28, Constantinopolitanæ sedis privilegia decernit, iisdemque verbis exprimitur ac in vulgatis, et sumptus est ex actione ultima. At duo alii canones uberioribus sunt quam in editis. Nam canon in vulgatis 29 excerptus ex actione pro Photio Tyri metropolitæ, incipit a verbis ejusdem actionis pag. 1440, D. Οἱ μεγαλοπρεπέστατοι καὶ ἰνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. Περὶ τῶν ἐπισκόπων, etc., usque ad τῆ ἀγία συνόδῳ, quibus petitio judicium ad canonem intelligendum necessaria exprimitur. Tum subjunguntur interlocutiones legatorum apostolicæ sedis et Anatolii, ex quibus vulgatus canon compactus est. Tandem approbatio synodi ex eadem actione pag. 1449, C; canon vero in vulgatis 30, ex actione 4 male digestus, in nostro codice incipit ab interlocutione judicium et senatus pag. 1407, D, et subjecta interlocutione Paschasinii legati apostolicæ sedis, eorumdem judicium et senatus sententia concluditur usque ad pag. 1410, A. Eadem quoad hos canones leguntur in collectione Græca canonum, quæ continetur in vetusto codice XIX monachorum S. Basilii Romæ pag. 54. Ex his quid et unde tres isti addititii canones sint, perspicue cognoscitur.

EPISTOLA IX,

SEU 1 ACTIO XVI CHALCEDONENSIS.

Nunc primum edita ex mss. Græcis bibliothecæ Venetæ S. Marci 555, sæculi XII, et 164 sæculi XIV, in qua lecta fuit epistola 93 S. Leonis ad ipsam synodum.

Consulatu domini nostri Marciani semper Augusti, B et qui erit nuntiandus, pridie kalendas Novembris Chalcedone juxta mandatum divinisimi et piissimi domini nostri Marciani semper Augusti congregatis in sanctissima Ecclesia sanctæ martyris Euphemie,

Ἱεραιτίας τοῦ δεσπότητος ἡμῶν Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου Ἀυγούστου, καὶ τοῦ δηλωθησομένου τῆ πρό μιᾶς κελαιδῶν Νοεμβρίου. Ἐν Χαλκηδόνι κατὰ κέλυσιν τοῦ θεοτάτου καὶ εὐσεβεστάτου ἡμῶν δεσπότητος Μαρκιανοῦ τοῦ αἰωνίου ἀυγούστου συνελθόντων ἐν τῆ ἀγιωτάτῃ Ἐκ-

1 Cum in laudatis mss. Venetis canones Chalcedonenses actioni 15 in editis ascripti, optime collocentur actione 7, de quo alibi plura, hæc actio subjicitur

actioni de Sabiniano episcopo Perrhæ habita eodem die 31 Octobris, quæ in vulgatis quidem est actio 14, at in iisdem codicibus est actio 15.

magnificentissimo et gloriosissimo magistro militum, exconsule, et Patricio Anatolio, et magnificentissimo ac gloriosissimo praefecto sacrorum praetiorum Paladio, et magnificentissimo atque gloriosissimo magistro divinum officiorum Vincomalo; convenientibus quoque reverendissimis episcopis Paschasino et Lucentio, et reverendissimo presbytero Bonifacio locum habentibus sanctissimi archiepiscopi senioris Romae Leonis, et Anatolio reverendissimo archiepiscopo magni nominis Constantinopolis, et Maximo reverendissimo episcopo Antiochia Syriae, et Juvenali reverendissimo episcopo Jerosolymorum, et Quintillo reverendissimo episcopo Heracleae Macedoniae locum habente sanctissimi archiepiscopi Thessalonicensium Anastasii, et Thalasio reverendissimo episcopo Caesareae Cappadociae, et Stephano reverendissimo episcopo Ephesi, et Luciano reverendissimo episcopo Byzae tenente locum Deo amantissimi Cyriaci episcopi Heracleae Thraciae, et Eusebio reverendissimo episcopo Ancyrae Galatiae, et Diogene reverendissimo episcopo Cycizi, et Petro reverendissimo episcopo Cornuthi, et Florentio reverendissimo episcopo Sardiniae, et Eunomio reverendissimo episcopo Nicomediae, et Anastasio reverendissimo episcopo Niceae, et Juliano reverendissimo episcopo Coensi locum habente etiam ipso apostolicae sedis Romae, et Eleutherio reverendissimo episcopo Chalcedonensium, et Basilio reverendissimo episcopo Selenciae Isauriae, et Meletio reverendissimo episcopo Larissae locum habente reverendissimi episcopi Apameae Syriae Domni, et Amphilocho reverendissimo episcopo Sidae, et Theodoro reverendissimo episcopo Tapsi, et Cyro reverendissimo episcopo Anazarbi, et Constantino reverendissimo episcopo Bostrorum, et Photio reverendissimo episcopo Tyri, et Theodoro reverendissimo episcopo Damasci, et Stephano reverendissimo episcopo Hierapoleos, et Symeone reverendissimo episcopo Amidae, et Epiphanio reverendissimo episcopo locum habente reverendissimi Olympii episcopi Constantiae, et Joanne reverendissimo episcopo Sebastiae, et Seleuco reverendissimo episcopo Amasiae, et Constantino reverendissimo episcopo Melitenae, et Patricio reverendissimo episcopo Tyanorum, et Petro reverendissimo episcopo Gangrorum, et Eustathio reverendissimo episcopo Beryti, et Apragmonio reverendissimo episcopo locum habente reverendissimi episcopi Claudiopolis Calogeri, et Atarbio reverendissimo episcopo Trapezuntis, locum habente Dorothei reverendissimi episcopi Neocaesareae, et Photino archidiacono locum habente Theoclisti reverendissimi episcopi Pissinum-

¹ Nomina iudicum et episcoporum hujus eadem sunt in codicibus Venetis, ac in actionibus 15 et 17, si pauca excipias, quae in sequentibus annotationibus indicabuntur; ac propterea unica hac actione Graeca trium actionum nomina, uti sunt in hisdem mss. proferuntur, quae in vulgato textu vel mutila sunt, vel omnino desunt. Observavimus autem episcoporum nomina eadem fere esse, ac eodem ordine recenseri ac in versione antiqua primae actionis a Baluzio edita. IV Concil. edit. Venetae pag. 4937, nec non in versione actionum 6, 7 et 8.

² Hic Stephanus in hac et praecedenti actione habitus pridie kal. Novembris adhuc nominatur episcopus Ephesinus, cum tamen act. 13, in vulgatis 12, pridie depositus fuerit, id est tertio kal. Novembris. Lex notariorum oscitantia ortum credimus, qui episcoporum nomina transcribere ex anterioribus actionibus, in quibus Stephanus nondum depositus recensebatur.

³ In nostris mss. actione 15 additur, καὶ Νόννου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἐδέσσης. In versione etiam actionum 4, 6 et 8, idem Nonnus eodem loco et ordine quem in nostris mss. Graecis habet act. 15 inseritur. In versione autem vulgatae actionis 16, quae in nostris codicibus est 17, loco Nonni legitur Ibas.

ἡ κλησία τῆς ἁγίας μάρτυρος Εὐφρήμης· τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου στρατηλάτου ἐπὶ ὀπίστων καὶ Πατρικίου Ἀνατολίου καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου ἐπίσκοπου τῆς ἱερᾶς πρακτικῆς Ἡελλαδίου· καὶ τοῦ μεγαλοπρεπεστάτου καὶ ἐνδοξοτάτου μαγίστρου τῶν θείων ὀφικίων Βεγκηαίου· — Συνελθόντων δὲ καὶ Πασχασίνου, καὶ Δουκηνσίου, τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων, καὶ Βουκρατίου τοῦ εὐλαβεστάτου πρεσβυτέρου ἐπιχόντων τὸν τόπον τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς πρεσβυτέρου Ῥώμης Διάκονος· — καὶ Ἀνατολίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς μεγαλονόμου Κωνσταντινουπόλεως, καὶ Μαξιμου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχίας Συρίας, καὶ Ἰουβενάλιου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἱεροσολύμων, καὶ Κυντίλλου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Μακεδονίας, ἐπιχόντος τὸν τόπον τοῦ ἁγιοτάτου ἀρχιεπισκόπου τῆς Θεσσαλονικίαν Ἀναστασίου, καὶ Θαλασσίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Καισαρίας Καππαδοκίας, καὶ Στεφάνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἐφέσου καὶ Δουκιανῶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βύζης, ἐπιχόντος τὸν τόπον τοῦ θεοφιλοτάτου ἐπισκόπου Ἡρακλείας Θράκης Κυριακοῦ, καὶ Εὐσθεβίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀγκύρας Γαλατίας, καὶ Διογένης τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κυζίκου, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κορίνθου, καὶ Φλωρεντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σαρδέσσης, καὶ Εὐνομίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικομηδείας, καὶ Ἀναστασίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικαίας, καὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐπιχόντος καὶ αὐτοῦ τὸν τόπον τοῦ ἀποστολικοῦ θρόνου Ῥώμης, καὶ Ἐλευθερίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου τῶν Καλιχωνίων, καὶ Βασιλίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σελευκίας Ἰσωνρίας, καὶ Μελετίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαρίσης, ἐπιχόντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀκαμίας Συρίας Δόμνου, καὶ Ἀμφιλοχίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σίδης, καὶ Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τάρσου, καὶ Κύρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀναζάρβου, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βόστρων, καὶ Φωτίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τύρου· καὶ Θεοδώρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δαμασκού, καὶ Στεφάνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἱερέως πόλεως ἐπισκόπου, καὶ Συμεῶνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀμιένης, καὶ Ἐπιφανίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου, ἐπιχόντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κωνσταντίας Ὀλυμπίου, καὶ Ἰωάννου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἐβασταίας, καὶ Σιλῆου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀμασσίας, καὶ Κωνσταντίνου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Μελιτινῆς, καὶ Πατρικίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τυάνων, καὶ Πέτρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Γαγγρῶν, καὶ Εὐσταθίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βεργίου, καὶ Ἀπραγμονίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου,

Nostri autem Graeci codices non solum actione hac inedita 16, verum etiam 17, utrumque nomen praeter eunt. Cum Ibas actione 10 restitutus fuerit; actione 15 Ibas, non autem Nonnus inserendus, nec in sequentibus omitendus fuerat, cum praesertim actioni 17 subscriptus legatur. Quid ita? Nimirum quia notarii exscribentes episcoporum nomina in actione 15, non animadvertenter Nonnum esse expungendum; in actionibus autem 16 et 17 cautius praeterierant quidem hoc nomen, at de Iba substituendo non cogitarunt. Alii autem notarii, ex quibus antiqua versio tractata fuit, Ibas pro Nonno actione ultima jure recensere.

⁴ Eustathii Berytensis nomen ac solum in actione 16 inter metropolitans legitur, uti in versione actionis 5. At in praecedenti 15 et in sequenti 17 hunc episcopum jure omittunt nostri codices, quemadmodum hoc loco inter metropolitans deest in interpretatione antiqua actionum 4, 6, et 8, in quibus vel omittitur, vel inter episcopos posterius recensetur.

⁵ In actione sequenti tum in editis Latinis, tum in nostris mss. Graecis aliter habetur: *Et Calogero reverendissimo episcopo Claudiopolis, et Apragmonio reverendissimo episcopo Th.* In hac autem actione 16 legitur, ut in actione 15, nec non in antiqua versione

us, et Romano reverendissimo episcopo Myrorum Lyciæ, et Nunechio reverendissimo episcopo Aphrodisiadis Cariæ, et Critoniano reverendissimo episcopo Laodiceæ Phrygiæ, et Mariniæ reverendissimo episcopo Synadorum, et Onesiphoro reverendissimo episcopo Iconii, et Pergamio reverendissimo episcopo Antiochiæ Pisiadiæ, et Epiphano reverendissimo episcopo Pergæ, et Attico reverendissimo episcopo Nicopolis Epiri, et Martyrio reverendissimo episcopo Gortynæ, et Luca reverendissimo episcopo Dyrhachii, et Vigilantio reverendissimo episcopo Larissæ Thessaliæ, et Francione reverendissimo episcopo Philippopolis, et Sebastiano reverendissimo episcopo Beroæ, et Basilio reverendissimo episcopo Trajanopolis, et Triphone reverendissimo Chii locum habente Joannis episcopi Rhodi, et Theoctisto reverendissimo episcopo Beroæ, et Gerontio reverendissimo episcopo Seleuciæ Syriæ, et Eusebio presbytero locum habente Macarii episcopi Laodiceæ Syriæ, et Eusebio reverendissimo episcopo Dorilei, et reliqua sancta et œcumenica synodo, quæ secundum sanctionem divinis-iml et piissimi homini nostri in Chalcedonensium civitate collecta; et residuibus omnibus ante cancellos sacri altaris Bonifacius presbyter locum habens apostolicæ sedis senioris Romæ ait: Apostolicus episcopus, et apostolicæ fidei Romæ Lex dominus meus ad sanctissimam synodum epistolam misit: jubete ut recipiatur et legatur. Gloriosissimi iudices dixerunt: Legatur epistola Leonis reverendissimi archiepiscopi Romæ. Et præbente Juliano reverendissimo episcopo civitatis Coensium locum habente etiam ipso apostolicæ sedis, cum authenticam Latinam epistolam, tam ejusdem interpretationem Constantinus devotissimus secretarius sic habentem legit:

Leo episcopus sanctæ synodo apud Chalcedonem constitutæ, dilectissimis in Domino fratribus salutem.

Optaveram quidem... et cætera, uti legitur epistola 93, usque ad illa: Bene valete in Domino, fratres charissimi.

του τῆς ἑῶν πόλεως τοποτηροῦντος καὶ αὐτοῦ τῶ ἀποστολικῷ θρόνῳ, τῆντε αὐθεντικὴν Ῥωμαϊκὴν ἐπιστολὴν, καὶ τὴν ταύτης ἑρμηνεῖαν, Ἰωαννατίνος ὁ καθωσιωμιῶνς Σηρητάριος ἀνέγνω ἔχουσαν οὕτως: « Λέων ἐπίσκοπος τῆ ἀγίας συνόδου τῆ ἐν Καλλιδόνι, τοῖς ἀγαπητοῖς ἀδελφοῖς ἐν Κυρίῳ χάρειν... Ἐρρώσθη ἐν Κυρίῳ, ἀδελφοὶ προσφιλέστατοι. »

A ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Κλαυδίουπόλεως Καλογήρου, καὶ Ἀταρβίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τραπεζούντος, ἐπέχοντος τὸν τόπον τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικοκισαρίας Δωροθίου, καὶ Φωτεινοῦ ἀρχidiaκόνου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Θεοκτίστου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Πισινοῦτος, καὶ Ῥωμανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Μύρων τῆς Λυκίας, καὶ Ὀνουχίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀφροδισιάδος Καρίας, καὶ Κριτωνιανῶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαοδικείας Φρυγίας, καὶ Μαρριανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Συναδου, καὶ Ὀνησιφόρου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἰκονίου, καὶ Περραμίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀντιοχείας Πισιδίας, καὶ Ἐπιφανίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Πέργης, καὶ Ἀττικῶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Νικοπόλεως Ἠπείρου, καὶ Μαρτυρίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Γορτύνης, καὶ Λουκά τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δυβράχου, καὶ Βιγλιαντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ααρρίσσης Θεσσαλίας, καὶ Φραγκίωνος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Φιλίππουπόλεως, καὶ Σεβαστιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Βερόης, καὶ Βασιλίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Τραϊκανοπόλεως, καὶ Τρύφωνος τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Χίου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Ἰωάννου ἐπισκόπου Ῥόδου, καὶ Θεοκτίστου ἐπισκόπου Βερούας, καὶ Γεροντίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Σελευκίας Συρίας, καὶ Εὐσεβίου πρεσβυτέρου, ἐπέχοντος τὸν τόπον Μακχρίου ἐπισκόπου Λαοδικείας Συρίας, καὶ Εὐσεβίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Δουραλίου, καὶ τῆς λοιπῆς ἀγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου τῆς κατὰ θίσιμα τῶ θεοτάτου καὶ εὐσεβιστάτου ἡμῶν δεσπότου ἐν τῇ Καλλιδονίαν πόλει συναθροισθείσης, καὶ καθισθέντων πάντων πρὸ τῶν κακῶν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου — Βονιφάτιος πρεσβύτερος ἐπέχων τὸν τόπον τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης εἶπεν: « Ὁ ἀποστολικὸς ἐπίσκοπος καὶ τῆς ἀποστολικῆς πίστεως Ῥώμης Λέων ὁ ἐμὸς δεσπότης, ἐπιστολὴν πρὸς τὴν ἀγιωτάτην σύνοδον ἀπέστειλε, κελύσσετε αὐτὴν ἀποδεχθῆναι, καὶ ἀναγνωσθῆναι. » Οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον: « Ἀναγνωσάσθω ἡ ἐπιστολὴ Λέοντος τοῦ εὐλαβεστάτου ἀρχιεπισκόπου Ῥώμης. » καὶ ἐπιπόντος Ἰουλιανοῦ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου.

B *episcopi Rhodi*, uti semper in Chalcedonensi hæc delegatio exprimitur, unde perperam omittitur in versione actionis vulgatae 16.

Juliani peritia in utraque lingua Latina et Græca notissima est. Is enim Italus origine Latinam linguam tenebat, Græcæ autem Ecclesiæ præfectus linguam Græcam ignorare non poterat. Hinc Leo interpretationem epistolæ 28, ad Flavianum, a Juliano fieri desideravit ex epist. 131. Cur porro is, non autem Bonifacius paulo ante memoratus, qui petierat ut hæc epistola legeretur; is, inquam, Julianus eam produxerit una cum interpretatione Græca, non alia probabilior videtur ratio, nisi quia ipse Julianus hujus interpretationis auctor fuit. Latinum porro originale una cum Græca versione oblatum traditur, quia Philippo presbytero apostolicæ sedis legato in Ephesina synodo testante act. 2: *Consuetudo erat ut apostolicæ sedis litteræ Latine in primis legerentur.* In actis vero Græcis solæ Græcæ versiones descriptæ inveniuntur.

Vide annot. 3 (Col. 936, n. 1) in epist. 93, ubi integram hujus epistolæ versionem huic actioni insertam dedimus.

Chronica notatio, quæ huic epistolæ in mss. Græcis ante gesta descriptæ affigitur; deest hoc loco, et sic actio 16 desinit.

Optime hic Triphon dicitur locum tenens Joannis

actionum 1, 5, 6 et 8, et rectius quidem, cum hoc loco soli metropolitæ describantur. Apragmonius autem inter hos locum non habet, nisi quatenus Calogeri metropolitani Claudiiopolis vicem gerit. Rectius, inquam: nam cum in subscriptionibus actionis sequentis 17 Calogerus non per Apragmonium, sed per Stephanum presbyterum subscripserit, sicut et Relationi synodi ad S. Leonem subscripsit per Euphrosinum diaconum, Apragmonius locum ejus in actione 17 non amplius tenuisse videtur. Hic quoque error ex notariis originem ducit, qui episcopos ex anterioribus actionibus describere, in quibus Apragmonius Calogeri vices gerebat.

Hic notarii vel amanuensis error manifestus est ex aliis locis quampluribus hujus synodi, in quibus Nunechlus Laodiceæ Phrygiæ, et Critonius Aphrodisiadis episcopus traditur. Recte igitur in ipsis codicibus Venetis act. 15 et 17 legitur: καὶ Χριτωνιανῶ τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Ἀφροδισιάδος Καρίας, καὶ Νουουχίου τοῦ εὐλαβεστάτου ἐπισκόπου Λαοδικείας Φρυγίας.

Sequentes episcopi usque ad Tryphonem Chium inclusive librarii saltu desunt in Græco act. 15 nostrorum codicum, sed leguntur in Græco, et in antiqua versione act. 17, eodem ordine et iisdem verbis.

Optime hic Triphon dicitur locum tenens Joannis